

ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ԴՈՒԿԱՍՅԱՆ

ՀԱՅՐԵԱՄԴՐՁ

ՀԱՅՐԵԱՄԴՐՁ

КНИГА ДОЛЖНА БЫТЬ
ВОЗВРАЩЕНА НЕ ПОЗЖЕ
УКАЗАННОГО ЗДЕСЬ СРОКА

891-99 | 11578

2-91 | Записки 3.

Записки 3.

2 н. 452

ՀԱՅԿԱՆՆԵՍ ԴՌՈՒԿԱՍՅԱՆ

891.99

Ղ-91

ՅՈՒՐԱԿԱՆ Է 1961 Ք.

ՀԱՅՐԵՆԱԴԱՐՁ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

11578

A^{II} 2840

ԵՐԵՎԱՆ

ՀԱՅԿԱՆՆԵՍ ԴՌՈՒԿԱՍՅԱՆ

1947

ОВ. ГУКАСЯН

СТИХИ

(на армянском языке)

Арменгиз, Ереван, 1947 г.

ԽՄԲԱՅԻՆՔՅԱՆ ԿՈՂՄԻՅ

Հովհաննես Ղուկասյանը հայրենադարձ բանաստեղծ է, Սովետական Հայաստան ներգաղթի է 1946 թվի հուլիսին: «Հայրենիքում» շարքը կազմող բանաստեղծությունները գրված են Երևանում, 1946—1947 թ., «Հայրենական պատերազմին» շարքի մեջ մտնող, ինչպես նաև «Հայրենաբաղձի» բանաստեղծությունները հորինված են 1937—1946 թ.թ.—Երևանում: «Խառն երգեր» և «Թաղմանություններ» վերաբերում են 1940—1947 թ.թ.:

25 III, 1947

ՀԱՅՐԵՆԻՔՈՒՄ

ԵՐԴՈՒՄ

Եվ պանդխտության ցուպըս այրելով,
Ես կառ տենչերով հայրենիք մտա,
Թախծից ազատված, ուրախ երգերով,
Ծաղկադաշտերով հայրենիք մտա:

Սո՛ւգ են հին կյանքիս հիշատակները,
Արցունք-զրկանքի հիշատակները...

Բայց, ահա՛, ափիս հայրենի հողը, երգվո՛ւմ էմ ես Քեզ,
Ահա՛, աչքերիս հայրենի շողը, երգվո՛ւմ էմ ես Քեզ:

Նվիրակա՛ն են վես կոթողները իմ հայրենական,
Որոնք կմնան մեր հին օրերի տանջանքի վշտն,
Երբ մեզ խեղդում էր դաժան կարիքը,
Ու երազ թվում պայծառ դալիքը,
Բայց Դու բուժեցիր տառապանքներից խոցված

սրտերը...

Հեռու վանեցիր դու նրանց արցունք, արյուն վշտերը,
Ազատությո՛ւնն է իմ հայրենիքի հավիտյան տերը.
Եվ մեր դաշտերից էլ մահ չի՛ բուրում,
Շուրջըս ժպտում են ծաղկոց ու պարտեզ,
Տե՛ս, մեկիկ-մեկիկ նրանց համբուրում, —
Երգվո՛ւմ էմ ես Քեզ:

Հայրենագարձի կենսախինդ սրտով,
Աչքերս արեին Նոր Օրըս տեսա,
Ես կաթիլ՝ ընկա հայրենիքս ծով,
Հուլզերիս թեկն, Նոր Օրըս տեսա.

Տենչերիս հասա հայրենի հողում,
Հաղթական, ազատ հայրենի հողում:

Եվ ես սրտիս մեջ հայրենի հուրը, Հա՛յր, երգվում
եմ Քեզ,
Եվ ես հողուս մեջ հայրենի բույրը, Հա՛յր, երգվում
եմ Քեզ.

Նվիրակա՛ն է ներկայիս ամեն վայրկյանն ու հուլզըս,
Նվիրակա՛ն է ամեն նոր շենքի ոսկյա աղյուսը,
Ամեն նոր թուփը, ամեն նոր հասկը,
Ամեն նոր բացված աղբյուրի աչքը,
Դարբնող մուրճերը, մեր ժամանակի անիվը ոսկյա.
Դու փրկեցիր մեզ սրից, խորշակից, համաժաներից քար,
Քո արե սիրտը վանեց մեր հողու գիշերը երկաթ,
Էլ մենք պանդուխտ չենք օտար ափերում,
Շենչող աներն են, ջա՛ն, ողջունում մեզ,
Տե՛ս, մեկիկ-մեկիկ նրանց համբուրում,—
երգվո՛ւմ եմ ես Քեզ:

Ո՛վ Մեծ Բարեկամ հայ ժողովուրդի,
Ինչպես նոր սերունդ, Քո փառքը կերպեմ,
Իբրև զինվորդ ու պոետ որդիդ,
Արշալույսներում Քո փառքը կերպեմ.

Հզո՛ւ է երգը լույս ապագայի,
Այսօրն է ձեռքը լույս ապագայի:

Եվ ես Նոր կյանքիս լուսաշող սեմին, Հա՛յր,
երգվում եմ Քեզ,

Հանութ աշխարհի վառ լուսադեմին, Հա՛յր,
երգվում եմ քեզ.

Նվիրակա՛ն է Քո Հանապարհը, որ ծնունդ առավ
Հանութ սրտերից,
Նվիրակա՛ն է Քո ամեն բառը, որ կրակ առավ
Հանութ շրթերից,

Որ մեզ կոչում է աններում մարտի
Հանուն Հշմարտի, տառապած մարդի,
Սուրբ աշխատանքի ազատագրման.
Փա՛ռք քեզ, Զորավար, Առաջնորդ անմահ,
Փա՛ռք անցած ուղուդ, Արևիդ անմար,
Կուռ Բանականերդ Ա՛րևն են գնում,
Դրոշներդ սուրբ, դրոշներդ վես,
Տե՛ս, մեկիկ-մեկիկ նրանց համբուրում,—
Երգվում եմ ես քեզ:

Երևան, 1947

ԼԵՆԻՆԻ ԱՐՁԱՆԻ ԱՌՋԵԿ

Այս իմ աշխա՛րհն է, քաղաքն այս խնդուն,
Այս իմ երա՛ղն է, պատվանդանն ի վեր,
Այս իմ նոր կյա՛նքն է, կրա՛կն իմ սրտում:
Իմ դեմ լուսափառ Լենինն է հավերժ:

Մարդ չքանդակեց արձանը նրա,
Դարերի կամքն է պատվանդանը սեզ,
Քալե՛ր իմ, հիշե՛ք ճամփեքի վրա
Երթն այս աննահանջ ու այնպես անցեք:

Հաղթաբազո՛ւկ է. կուռ ձեռքերի մեջ
Հուրն իրավունքի և կամքն աներեր,
Ձեռքե՛ր իմ, հիշե՛ք, նա ձեզ ուժ տվեց,
Որ կերտեք բարին, չարը շներեք:

Արեգնաբե՛ր է երկնքի նման,
Անհուն իմաստուն, ճակատը միշտ վեր,
Աչքե՛ր իմ, հիշե՛ք դալիքն անսահման,
Գարունն անսահման, նա՛ է ձեզ տվել:

Սիրտ իմ, սլացի՛ր պատվանդանն ի վեր,
Ու հալի՛ր սրտին այդ արեգնային,
Այնտեղ կգտնես երգեր դու հավերժ,
Այդ սրտով ապրի՛ր, ու միշտ վեր նայիր....

Երևան, 1946

ԱՆԱՊԱՏՈՒՄ ԾՆՎԵՑԻ ԵՍ

Անապատում, անապատում ծնվեցի ես,
Ծառա՛վ էինք, մայրս աղբյուր փնտրեց իզուր,
Ես մնացի ջրի կարոտ սափորի պես,
Ու մայրիկիս ես չտվի կաթիլ մի ջուր.
Կաթիլ մի ջուր ես չտվի մորըս պապակ,
Ու չհասանք մենք կարեկից ապաստանի,
Միայն դո՛ւք մեզ ջուր տվեցիք, ջինջ, անապակ,
Ո՞վ աղբյուրներ, ծով աղբյուրներ Հայաստանի:

Կանաչություն, կանաչություն շտեմս ես,
Եվ անոթի մայրս արտեր փնտրեց իզուր,
Ես մնացի հացի կարոտ մաղախի պես,
Եվ մայրիկիս ես չտվի հաց մի փշուր.
Փշուր մի հաց ես չտվի մորըս անգին,
Ու չհասանք մենք հացառատ անդամտանի,
Միայն դո՛ւք մեզ հասկեր տվիք, վառ, թանկագին
Հատուն արտեր, նազուն արտե՛ր Հայաստանի:

Հանգստություն, երջանկություն շտեմս ես,
Եվ հոգնատանջ մայրս օջախ փնտրեց իզուր,
Ու թախծեցի ես խեղճ երգիչ բեղվինի պես,
Մորս զլիսին մթնեց երկինքն անգամ լազուր,
Եվ երազում իսկ շտեմանք տաքուկ մի բուն,
Ու չգտանք հյուրընկալող մի սուրբ տանիք,
Միայն դո՛ւք մեզ ձեր դիրկն առաք հայրենի տուն:—
Ո՞վ քաղաքներ, նոր քաղաքնե՛ր Հայաստանի:

Ս Ո Ն Ե Տ

Ես ցանկացա երգել պայքար, սեր անվերջ,
Այսօր, ահա, հրե դարերն են իմ դեմ,
Եվ այս երգըս վաղորդյանիս երգն է դեռ,
Պանդխտության խաղար բանալս կործանվեց:

Ես ցանկացա երգել երգեր անարցունք,
Այսօր, ահա՛, երգում եմ երգն իմ երգոց,
Թախծի համար սրտիս դուռը հավերժ գոց,
Ես ելնում եմ երգահանդես մի բարձունք:

Ես ցանկացա երգն իմ կյանքից առավել,
Երգն էր, որ ինձ դարձնում էր կռու ու վստահ
Չոր ճամփեքին, ուր շատերն են ծառավել:

Այսօր, ահա՛, ես երգերով իմ հստակ,
Իմ վեհանիստ ու հազթական մայր հողում
Սովետական հայրենիքս եմ ներբողում...

Երևան, 1946

ՀԱՅՐԵՆԻՔԻՍ

Իմ վե՛ս հայրենիք, աշխարհ բարձրագահ,
Անապատներից գիրկդ եմ եկել, տես,
Երկար եմ տանջվել հեռվում, բացակա,
Բայց միշտ լսել եմ քո ձայնը սրտես:

Եվ երջանիկ եմ, թվում է ինձ՝ թե
Ես միշտ ապրել եմ քո գրկումն ազատ,
Որ քո գգվանքով հասակ եմ նետել
Որդիներիդ հեռ մեկտեղ հավասար:

Վշտերըս անցան քո մի համբույրով,
Դու այնքան քաղցր ես, այնքան վեհ ու վես,
Որ եթե կրճքիդ դառնամ մի բուռ հող
Խինդս ծաղկի պես կծլի սրտես...

Երևան, 1945

Ազա՛տ հայրենիք, թանկ ես ինձ համար,
Քո հողը սրտա՛նց, ջերմ եմ համբուրել,
Կյա՛նք է՝ համբուրած հողում հող դառնալ,
Երբ այդ սուրբ հողից վարդեր են բուրել:

Ի՞նչ փուլի՞ս որ դարեր կյանք չեմ ունենա,
Երբ հողը դժգույն դեմքս համբուրել,
Բա՛վ է երգերից իմ՝ մի վարդ մե՛նա,
Եվ այն, հայրենի՛ք, քո կրծքին բուրե՛...

Երևան, 1946

Արարատը շողում է,
Օգը ջինջ է ու մաքուր,
Դաշտում հանդարտ լողում են
Կոմբայնները հանց մակույկ:

Կյանքն է եռում եռանդոտ,
Երգն է ծորում ալսերում,
Կարմրագրող մի ավտո
Ոսկե խորձեր է բերում:

Հսկան նիզակը ուսին
Կանգնած թնդում է, հեռում,
Գործարան է, ու հեռվից
Այդպես է ինձ երևում:

Գառների հոտն է կամաց
Շարժվում սարերի տակով,
Պարտեզների մեջ կանաչ,
Տներ կարմիր գլավով:

Ինչպես վարսագեղ փերի,
Ուռիները նրբիրան,
Առվի երկու ափերից
Զերմ համբուրում են իրար:

— Արարատյան դաշտավանջը,
Քեզ փարում եմ հովի պես,
Զա՛ն, արեգակ բոցավառ,
Այրե՛ ինձ էլ հովվի պես...

Երևան, 1946

Սիր փնտրեցի, սրտով սեր,
Մ'ան եկա աշխարհն անծիր,
Ա՛խ, այդ աշխարհն՝ իմը չէր,
Ով տեսավ ասաց՝ անցիր:

Լեզվի տվին ջրի տեղ,
Ասին՝ էս է, դիմացիր,
Ով հարուստ էր, տեր ու տե՛ր,
Ջրկվածիս ասին՝ անցիր:

Տրորվելի ես պիտի
Ոտքերի տակ, ինչպես ծիլ,
Թե չը սեղմեր իր սրտին
Ինձ աշխարհն իմ երազի:

Գիտեմ, էլ չե՛ն դառնալու
Նեղ օրերըն իմ անծիր,
Բայց, ա՛խ, այն ժանտ աշխարհում
Ընկերնե՛րըս մնացին...

Նրեան, 1946

Քաղցր է պտտել ինձ անշափ
Իրեանում իմ անգին,
Սև փոթորկից ելած ափ,
Պայծառ են սիրտս ու հոգիս:

Երջանկությամբն իմ արթած,
Քայլում, քայլում եմ անհագ
Փողոցներով գրկաբաց,
Քարնանալին հղանալ:

Աչք եմ դառել ողջ հոգով,
Նոր աշխարհն եմ մտել իմ,
Բայց անցնողներն իմ կողքով
Սրտիս վա՛ղ են մտերիմ:

Շշնջում են մեկ-մեկու,—
Հյո՛ւր է, օտար մի երկրից:
— Ա՛խ, հղբայրնե՛ր, ո՛չ, երբեք,
Հայրենադարձ մի երգիչ:

Շշնջում են մեկ-մեկու,—
Պայծա՛ռ է դեմքն ու խնդուն:
— Քույրե՛ր, ինչպե՛ս չը շողա,
Ժս համիտյան դարձա տո՛ւն:

Շշնջում են մեկ-մեկու,—

Ո՞վ է մայրըն էս տղի:

— Ա՛խ, մայրիկներ, դո՛ւք եք, դո՛ւք,

Մայրիկիս պանդուխտ թողի...

Պապը գրկած թռնիկին

Անց է կենում, նայում ինձ.

— Էն ես եմ ինչպես մանուկ,

Հայրենի գրկում նորից...

Երևան, 1947

ԵՐԳ ՆՈՐ ՏԱՆ ՄԱՍԻՆ

Սիրով՝ ներգաղթած շինարար եղբայրներիս

—Ո՛ւր ես գնում,—ասիր, հողը փորելով,—
—ես գնում եմ ծնունդն երգեմ հասկերի,
երգեր փնջեմ այս ծաղկավարս օրերով.
Դու ժպտացիր ու խինդ ցուաց աչքերիդ:

—Իսկ ես,—ասիր,բահը ձեռքիդ մեջ ամուր,—
երգիչ ընկեր, տուն եմ շինում, մի նոր տո՛ւն.
Ա՛հ, փարվեցի կրծքիդ,—ընկե՛ր իմ անուշ,
Իսկ ես, մի երգ, որ միշտ ապրե քո սրտում:

Եվ ես եղա մեր հասկերի աշխարհում,
Տրակտորի հոնդյունը լսեցի,
Երեկոյան ասիր,—լա՛վ եմ աշխատում,
Հիմքը փորվեց, դու քո երգը հյուսեցի՞ր:

Եվ ես նորից եղա սարերում մեր սեզ,
Մարմար քարի, ժայռի սիրտը կիսեցի,
Երեկոյան տուն դառնալիս ասիր,—ե՛կ,
Պատերն ելան, դու քո երգը հյուսեցի՞ր:

Եվ ես նորից եղա անտառներում թավ,
Սաղարթապատ տավրիղներով հուզվեցի,
Դարձիս ասիր,—երգի՛չ, արեւ մտավ,
Հարկը ծածկվեց, դու քո երգը հյուսեցի՞ր:

Ու երբ դադրած չափում էի դաշտ ու ձոր,
Հանկարծ, հանկարծ, ընկեր, ես քեզ հիշեցի:
Երբ ինձ տեսար՝ ասիր,—Ընկեր երազող,
Տունս շինվեց, դու քո երգը հյուանեցի՞ր:

Վեր նայեցի. թնդաց սիրտըս ու եռաց,
Տեսա տունըդ մայրամուտում հրացայտ,
Մասիսն իր դեմ, ինչպես անմահ մի երազ:
Տունդ իմ դեմ ու տանըդ դեմ կռացա,

Ու վերցրեցի գրիչըն իմ ցողաթուրմ
Ու հյուանեցի այն որ ծնվեց իմ սրտում,
Ընկե՛ր, երգըս քո նոր տան մեջ հյուանեցի,
Որ քո սի՛րտն է, ես քո սրտով հուզվեցի...

Երևան, 1947

ԵՐԵՎԱՆԻ ՓՈՂՈՑՆԵՐՈՒՄ

Քայլե՛նք, քայլենք միասին, անգին, անգին ի՛մ մանկիկ,
Այս պողոտան իմ սիրտն է, ու իմ հոգին, ի՛մ մանկիկ,
Ես կսեղմեմ քեզ կրծքիս, որ սրտիս հուրը զգաս,
Աբովյանի պես կսիրեմ քեզ կաթոգին, ի՛մ մանկիկ:

Ահա ալսպես դեպի վեր, նոր փողոցներ, լուսաբա՛ց,
Արծաթափայլ առունե՛ր, լուսամուտնե՛ր գրկաբաց,
Թղկենիներ զուգահեռ, օ՛, նրանց բույրը զգա,
Մեզ դարունն է ողջունում կամար կապած, ի՛մ մանկիկ:

Տես, կանչում է մեզ, դեա՛նք, գնանք ալսպես շրջելու,
Աշխատանքի, կառուցման ոսկեփողին շնչելու,
Այս արևից գալիքի անուշ համբույրը զգա,
Փողոցներում այս պայծառ, մո՛տ է հեռուն, ի՛մ մանկիկ:

Ծովենք վերջին փողոցն այս, մի՛ նեղանա, ի՛մ մանկիկ,
Երբ էս երգեմ մի թախծոտ, հին եղանակ, ի՛մ մանկիկ,
Ինչ մաշող էր հին կյանքում, ինչ որ տխուր էր կզգաս,
Սա Տերյանի փողոցն է, մի՛ մոռանա, ի՛մ մանկիկ:

Ճրկան, 1947

ԴԵՌ ՄԻ ՕՐԱԿԱՆ ԲԱԼԻԿԻՍ

Արամիկին

Բալիկ իմ, դեռ չգիտես,
Որ ծնվել ես դու ազատ,
Որ ծնունդդ եմ տոնում ես
Հայրենիքում՝ հարազատ:

Ու չգիտես, որ եկա
Ես տոթակեզ հարավից,
Բալիկ իմ մի օրական,
Եկա կյանքի ծարավից:

Ու ծնվեցի քեզ պես ես,
Նորից, իմ անո՛ւշ բալիկ,
Ու էլ երբեք սրտակեզ,
Խավարում չեմ թափառի:

Մեր հայրենի հողում ջերմ,
Կմեծնաս, կապրենք անդարդ,
Ու մեր սերունդը կաճե,
Ինչպես կանաչ մի անտառ:

Բալի՛կ, փախանք գիշերից,
Սա ծնունդն է երկուսիս,
Դու քո ծնունդն հիշելիս
Հորըդ ծնունդն է՛լ հիշիր...

Երևան, 1946

ԴԱՎԻԹ ԲԵԿԻ ԲԵՐԴԻՑ

Ժայռակուրծք բլրի վրա
Ես որոնում եմ մեկին,
Անտեղ բերդն է ավերակ,
Մեծանուն Դավիթ բեկի:

— Ժայռե՛ր, ինձ վերև քաշեք,
Ժայռե՛ր, բռնեք իմ ձեռքից,
Դուք սիրել էք միշտ քաշեք՝
Իսկ ես, քաջերի երգիչ:

Ելնում եմ ժայռերն ի վեր,
Բերդից նայում դեպի ցած,
Կարծես նորից եմ ծնվել՝
Զանգեզուրով հիացած:

Ծաղկած կոլխոզը, ահա՛
Գիրկն է կանչում ինձ նորից,
Բանակային մի տղա
Երգով անցնում է ձորից...

1947

(Քաջարանի ձամփին)

ԶԱՆԳԵԶՈՒՐԻ ԵՂՆԻԿԻՆ

Թափշարարուր ժայռերն ի վար
Զրվեժի պես հերարձակ,
Ժայռից իջար, հե՛յ թխավարս,
Ինձ տեսար ու հեռացար:

— Զանգեզուրի գեղեցկուհի,
Կանգ ա՛ռ, իմ սիրտը ժայռ չի,
Զրվեժի պես հե՛յ, հայուհի,
Գաս անցնես էլ չի՛ սառչի...

Որսկան չեմ ես, սրտով բյուրեղ
Բանաստեղծ եմ, մի վախի,
Ձեր սարերում ալսօր հյուր եմ,
Եղնիկ ասեմ, մի՛ փախիր:

— Զանգեզուրի սևաչ եղնիկ,
Ձե՛ որ կանչել ես ինձ դու,
Ես լսել եմ երգդ մեղմիկ,
Երբ խեղճ էի ու պանդուխտ...

Զանգեզուր, 1946

ԽՈՒՍՏՈՒՊԱ ՍԱՐԸ

Քաջերի երկրում լեռներ արեկա՝
Ամենից շողուն հուստուպա սարը,
Հին ու նոր փառքի արևոր վիան—
Քաջերի հողում հուստուպա սարը:

Ոսոխի հանդեպ դարեր ու դարեր
Քաջերն են կռվել, հաղթանակ տարել,
Բերդ քարափների սեղ թագն է դառել
Այն թո՛հ ու բո՛հում հուստուպա սարը:

Եվ հիմա պայծառ երկնի տակ կապույտ,
Շեն կոլխոզների երկրում ծաղկաբույլը,
Արտերի ոսկյա գոտին է կապում՝
Հանջերին բեղուն հուստուպա սարը:

Հիմա զարկում են հանքերում համառ,
Պղնձի համար, աշխարհի համար,
Խինդ են ջրվեժում գետերն անհամար,
Լույսով ողողում հուստուպա սարը:

Եվ ինչքա՛ն ինձ պես շատերը պիտ գան,
Այս լեռների մեջ երգեն ապագան,
Ձանգեզուրցին է ասես լեռնական
Խիզախ ու խոհուն հուստուպա սարը:

Հեռանում եմ ես, հե՛յ, սարեր գոհար,
Մեկ էլ ե՛րբ տեսնեմ հուստուպա սարը,
Օխշի շալի պես կոհակ առ կոհակ
Մտառում կտանեմ հուստուպա սարը...

Դափան, 1946.

ՀԱՍԿԵՐ

Հայրենական արտերը ծով
Մեզ հանել են կյանքի ափ,
Խորտակելով քո նավը՝ սո՛վ,
Հին աշխարհի դու սարսափ:

Ջա՛ն, հայրենի բարի հասկեր,
Հողից կլաք ոսկեթափ,
Մինչ բյուր դաժան թագավորներ
Եկան անցան հողի տակ:

Երևան, 1946—1947

I

Ներգաղթի օրերին, օտար ափերին
Մահացած հայրենարարձ կորուստ. Առյադի
կիշառակին:

Անապատներից հեռու հեռավոր,
Կարավանները հայրենիք դարձան,
Զառ հավքերն անցան խնդումն երամով,
Կարավանները հայրենիք դարձան,
Սիրտ, տենչիդ հասա՛ր, քեզ չեմ ասի որք,
Կարավանները հայրենիք դարձան,
Միայն մի շիրիմ մնաց մենավո՛ր,
Կարավանները հայրենիք դարձան...

Երևան, 1946

Երազիս նորեն պանդուխտ էի ես,
Բորբ անապատում, երկրում օձերի,
Անտուն էի ես, պանդուխտ էի ես,
Նվ սիրտս աչրվում էր վշտի բոցերում,
Անտուն էի ես, պանդուխտ էի ես,
Ա՛խ, այս երջանիկ տնիցս հեռու,
Անտուն էի ես, պանդուխտ էի ես,
Աչքս շորացել, արցունքս էր սրտես...

Բայց երբ արթնացա, ա՛խ, կյանք իմ
անուշ,
Խինդս ծովացավ, հորդեց կրծքիս տակ,
Իմ հայրենական ծուխն էր բորձրանում
Աղավնու թևով երկինք կապուտակ.
— Աղավնի, ասի,—
Պանդուխտին հասիր,
Ասա՛, կցնդե աշխարհն այդ օտար...

Երևան, 1947

ՀԵՌՈՒ ՕՏԱՐ ՄԻ ԵՐԿՐՈՒՄ

Հեռո՛ւ, օտա՛ր մի երկրում,
Մի խրճիթում ամեն •ր,
Լուռ իրար են հանգիպում
Մի աղջիկ ու մի բանվոր:

Աղջիկը նո՛ւրբ, սեաշյա,
Տղան թուխ ու ամրակուռ,
Բայց խրճիթում սեպցած
Նրանք տխո՛ւր են, տխո՛ւր:

— Տա՛ր, սիրելիս, ինձ այնտեղ,
Ուր արե կա ու կանաչ,
Տա՛ր, սիրելիս, ինձ այնտեղ,
Ուր ասպարեզ կա կանանց:

— Սիրելիս, այդ չեմ կարող,
Կյանքըս ուզես կտամ քեզ,
Սիրելիս, այդ չեմ կարող,
Ճամփես խավարը փակեց:

— Տա՛ր, սիրելիս, ինձ այնտեղ,
Ուր զրկանք ու սոսո չկա,
Տա՛ր, սիրելիս, ինձ այնտեղ,
Բաղովկներով քո երկաթ:

— Սիրելիս, այդ չեմ կարող,
Տես, շղթաս կը շառաչե,
Սիրելիս, այդ չեմ կարող,
Բաղուկներըս իմս չեն:

— Ա՛հ, ուրեմն պիտ լամ ես,
Խոցեմ ընդմիշտ սիրտդ վերք,
Մի՞թե, մի՞թե չը գիտես
Արեւաշող դու մի երգ:

Տղան հանկարծ հրով լի
Դառնում է բոց աղջկան.
— Սիրտըս քոնն է, սիրելիս,
Այնտեղ բմբուստ մի երգ կա:

Եվ թնդում է հանկարծ սև
Այդ խրճիթում երգ մի վեհ,
Ծաղկում պայծառ մի արև,
Կուռ բաղուկներ ելնում վեր,

Նրանց դեմքերն են լողում
Ճաճանչների մեջ երգի,
Նրանք քայլում են շողուն
Դեպի դարուն մի երկիր:

Ու ամեն օր այդ պահին,
Ներս է մտնում իմ հոգին
Այդ խրճիթը խուչ ու հին,
Փարվում նրանց կաթոգին:

Երևան, 1947

ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ

ԿՈՎԿԱՍՅԱՆ ԼԵՌՆԵՐՈՒՄ

Հե՛յ, գիտե՛ք հիմա ուր կուգեմ լինել,
Այնտեղ, լեռներում, մեր սեգ լեռներում,
Ուր արծիվները, իմ սիրելիներ,
Կովկասի ազատ կրծքից են սերում,
Որ աստղերից վեր, որ արևից վեր
Ազատ, անարգել ճախրել են սիրում:

Հե՛յ, մատաղ նրանց շնչին մրրկալից,
Հավիտյան ազատ, հավիտյան ըմբոստ
Սեգ արծիվներին իմ լեռնաշխարհի,
Որ սուր կտուցով և աչքերով բոց,
Բզկտում են սև սիրտը ոսոխի
Ժայռերի վրա մեր հավերժական,
Հանուն ինքնիշխան մեր ազատ հողի,
Եվ ազատության անխախտ, վերջնական...

Այդ ո՛վ է եկել,
Եվ ո՛ւր է եկել,
Ջարդո՞վ է եկել,
Իզո՞ւր է եկել...
Նա մեր լեռներից ներս չի՝ թափանցի,
Եվ մեր հողերին չի՝ կարող տիրել,
Ռուսաստանը մեծ, տափաստանն անծիր,
Մենք հայրենիքը սրտով ենք սիրել,
Կովկասի կրծքին նա կփշրվե,

Կովկասը երբեք սովոր չ' լծի,
Կովկասի սուրը ժայռեր են սրել,
Նա դեռ վրեժի ձայնը կը լսի...
Կեղնեն շանթասուր մորթիկները մեր,
Վրեժ է կուտվում անդունդներում խոր,
Կիջնենք լեռներից, ահեղ, սրամերկ,
Կիջնենք դաշտերը մեր արյունաթոր,
Հեռու կքշենք ձեզ, ֆաշիստ շներ,
Մեր հայրենիքից հավետ կկորչեք,
Նա չի՝ պղծվելու, նա մեզ է սնել,
Նա արծիվներին մարտի է կոչել...
Լսո՞ւմ եք ձայնը մեծ Առաջնորդի,
Կրեմլի ձայնը, մեր սրտի ձայնը,
Թող որոտ, կայծակ, թող արյուն հորդի,
Մենք չենք վհատի օրերում ծանրը,
Թե արյուն դառնան ողջ ծովերն անդամ,
Եվ մեր լեռների ձյունը կարմրի,
Ազա՛տ է աշխարհն իմ սովետական,
Ազա՛տ է եղել, ազա՛տ էլ կապրի...

Թավրիզ, 1943

ԱՂԱՏՈՒԹՅՈՒՆ

I

Հե՛յ, հայրենի շողուն սարեր,
Դուք որ ունիք ազատն արև
Եվ երկնասույզ գազաթներ սեզ,
Իմաստության, դուք ինձ ասե՛ք,
Աշխարհում ի՞նչն է բարձր ու վեհ
Ձեզնի՛ց էլ վեր, ձեզնի՛ց էլ վեր...

— Թե մեր սրտից դաս հարցնես դուն,
Ազատությո՛ւն, ազատությո՛ւն...

Հե՛յ, հայրենի ջրեր զուլալ,
Դուք որ խնդուն ու կենսուրախ
Բերթ ժալների կուրծքն եք բացել
Խիզախորեն, դուք ինձ ասե՛ք,
Աշխարհում ձեզնից ջինջ ու պարզ
Ի՞նչն է կերթա հար ճանապարհ...

— Թե մեր սրտից դաս հարցնես դուն,
Ազատությո՛ւն, ազատությո՛ւն...

Հե՛յ, հայրենի հավքեր անուշ,
Եվ դուք, հովեր, մեղմ ու քնքուշ,
Դուք որ մեր հողն արար կանցնեք
Սավառնելով, դուք ինձ ասե՛ք,
Աշխարհում ի՞նչն էր, որ վերին
Խոյանք տվեց ձեր թևերին...

— Թե մեր սրտից դաս հարցնես դուն,
Ազատութիւն, ազատութիւն...

II

— Հե՛յ, հայրենի երգիչ խնդուն,
Քո քնարից հազարալար,
Մերն է փթթում տես, իմ սրտում,
Հայրենիքիս ծաղկադալար.
Ասա՛, ինչո՞ւ, ինչու ես էլ,
Որ երգիչ եմ թեև պանդուխտ,
Չունեմ քեզ պես եռանդ ու սեր,
Ու զգում եմ միշտ ինձ բանտում.
Չէ՞ որ ես էլ կուզեմ քեզ պես
Փառքը երգել մեր սարերի,
Արծիւիների թռիչքը վես,
Խոյնշուկներ մեր ջրերի,
Ինչո՞ւ, ինչո՞ւ, երգիչ, ասա՛,
Մի՞թե մարդիկ չենք հավասար...

— Ա՛խ, իմ պանդուխտ երգիչ ընկեր,
Դու էլ կյանքի ես արժանի,
Դու իմ հյուսած երգն ես երգել,
Սահմանը մեզ չի՛ բաժանի,
Բայց չես կարող, չես կարող դու
Երգել ինձ պես խնդուն ու վես,
Քեզ կխոցեն սուր ու ժանիք
Պանդխտութեան թախիծի պես,
Քանի չունես, ա՛խ, չունես դուն
Սովետական ազատութիւն...

Թափրիկ, 1942

Անմահ ժպիտով ննջում էր խաղաղ
Հերոսն սպանված մի սեզ ժայռի տակ,
Հրացանը կրծքին իր արնաշաղախ,
Բռն սրտի՞ն, օրտին մի անսիրտ զնդակ:

Հողմերն ողբացին, անց կացան սակայն,
Թովնայն արտասվեց, բայց նորեն անցավ,
Միայն իր որդու կյանքն հերոսական—
Մարող զնդակը մայրը չմոռցավ...
Բաղրիզ, 1943

ՀԱՅՐԵՆԱԲԱՂՁԻ ԵՐԳԵՐ

Մի՛ վշտանա, մայրի՛կ, որ ինձ որք ասեմ,
Ինձ որք ասեմ, երբ դու և ծեր հայրըս կաք,
Բավ է միայն, որ խոցված սիրտըս բացեմ,
Դուք իմ անհուն ցավը, տանջանքը կզգաք:

Լցված ծանր, ահեղ վշտով պանդուխտի,
Ես ձեր որդին, ասե՛ք, ասե՛ք ի՞նչ անեմ,
Եվ ի՞նչ օգուտ վիշտըս հանձնել լուռ թղթին,
Ինձ հող է պետք, մայրիկ, վարդերըս ցանեմ:

Ինձ ծնեցիր՝ տվիր երկրին այս օտար,
Շղթայվեցի օրենքներով ժանգոտած,
Ա՛հ, դժվա՛ր է, մայրիկ, դժվա՛ր, շատ դժվար
Լինել պանդուխտ, լինել երգիչ մի թշվառ...

1937, օգոստոս,
Թեհրան

Թախծում էի ես վշտով լի,
Ինձ մոտեցավ իմ սիրելին.

— Ա՛հ, մի՛թե դու երգեմ չունես,
Որ շթախծես, չդժգունես,
Որ երկնքում անհուն, թեթև,
Շողան աստղերը լուսավի,
Որ պաշտերում գեփուտից զով
Կողան արտերը երազով,
Որ սարերում երգի լսե
Ջրվեժ դառնա ձյունը լուսե,
Որ աշխարհում կյանքը անուշ
Չասեն հեքիաթ է ու անուրջ,
Եվ չը լինի կարիք ու մահ
Արևի տակ հավերժ անմար...
Ունե՛ս, երգի՛ր դու ինձ համար:

— Է՛հ, ասացի ես վշտահար,
Սրտիս հպի՛ր, սիրտս ահա՛...

— Դու պահել էս նրանց սրտում,
Եվ տրտո՛ւմ ես, այդպես տրտո՛ւմ...

— Օ՛, ասացի, իմ սիրելի
Ես պանդուխտ եմ և իմ սիրտը
Տառապանքով, վշտով է լի...

1940, հուլիս 2,
Թավրիզ

Անսիրտ այս երկրում ես ունեմ մի սեր,
Որ շողշողում է իմ խավար ճամփին,
Եվ ինչքան իջնե իմ հոգուն գիշեր,
Նա կբոցկլտա ինչպես վառ արփին:

Չեմ գրում սերըս ավազի վրա,
Ու չեմ հավատում օտարի ստին,
Ա՛հ, սեր հայրենի, ցուլ՝, հուրհրա՛,
Իմ խոցված սրտին, իմ կարոտ սրտին:

1937, ապրիլ 8,
Թեհրան

Թեպետ օտար այս աշխարհում
Կասեն զուր են հույսերդ,
Ու նհտել է վիշտն ինձ խարույկ,
Բայց սիրտս ունի իր սերը:

Սովետական իմ հայրենի՛ք,
Քո կալոտն է կրճքիս տակ,
Թե որ կարոտն այդ շք լինի
Կյանքն իմ սո՛ւտ է ու դատարկ:

1937, ապրիլ 2,
Թեհրան

Տ Ո Ն Ա Մ Ա Ռ

ՊԵՆԱ ՃԱԳՈՒՐԱԳԻՆ

Հյուսիսից բերված կանաչ եղևնի,
Հափերժ սպիտակ ձյունների զավակ,
Կանաչ մնացիր արևոտ եղևնին,
Թեպետ կացնի տակ քո սիրտը ցավացի

Մենք քեզ կսիրենք մեզ մոտ հարավում,
Դու հափերժ խնդուն արդարության ծառ,
Դու չե՞ս արտասվում, դու չե՞ս
սպառավում

Դու նոր դարերի կանաչ հուշարձան...

Քամրիզ, 1942

ԴՈՒ ՁԵՍ ՀԱՍԿԱՆԱ

Պատգիտութեամբ մեզ բանաստեղծ ընկերայն

Հոգնած ու դադրած և կիսանոթի,
Բայց ուրախ երգ եմ երգում ես կամայ,
Ասում՝ դարձացած կյանքիս ծանոթին,—
Իմ խնդութիւնը դու չես հասկանա:

Երկունս էլ տանջված, մի ճամփի վրա,
Ես պանդուխտ, իսկ դու քանաստեղծ անաս,
Ուրախ երգ չունիս, և չես ուզում լալ,
Բայց խնդութիւնս դու չես հասկանա:

Գիտեմ, ուզում ես կյանք տալ այս հողին,
Որ ծաղկեն քո շուրջ պարտեզներ կանաչ,
Ու կշտամբում ես մահ երազողին,
Բայց խնդութիւնս դու չես հասկանա:

Գիտեմ, ուզում ես արցունքը սրբել
Մերկ մանուկների և անբախտ կանանց,
Կյանք երգել ազատ, բայց երբեք, երբեք
Իմ խնդութիւնը դու չես հասկանա:

Ճիշտ է, ընկեր իմ, հյուծվում ենք անթի,
Ինձ էլ է հողն այս և՛ սառն, և՛ ամա,
Իսկ ես դեռ պանդուխտ, ու մահն իմ առջև,
Բայց խնդությոնս դու չես հասկանա:

Ես մի հայրենիք ունիմ շողջողուն,
Ազատ և խնդուն, անպարտ և անմահ,
Քանի չշողա արևն այս հողում,
Իմ խնդությոնը դու չես հասկանա:

Քմբիզ, 1942

ՀԱՎԵՐԺՈՒԹՅՈՒՆ

Ի՞նչ է վշտիս դեմ ան շերտը հողի,
Որ պիտ ծանրանա իմ շրժքին հանգած,
Վիշտ չեմ ունենա և ոչ էլ հողի,
Երբ հյանքիս թելը կտրվե հանկաբժ:

Բայց ծունկի կիջնե իմ դեմ և մահը,
Երբ հողը գրկեմ իմ Հայաստանի,
Պանդուխտ ապրելն է միայն իմ ցավը,
Երկրում, շիրմո՞ւմս էլ կլինեմ հենդանի...

Թավրիզ, 1941

— Ձեզ ի՞նչ երգեմ, օտար սարեր,
Ձեր ձյուներում սիրտ կը սառնե,
Դուք արև չեք բերում սրտիս,
Դուք չե՞ք երգվի պանդուխտ շրթիս:

Մեր սարերում արև կա, հե՛յ,
Մեր սարերը փառքի գահ են,
Մեր սարերում ձյուններ կան, հե՛յ,
Որ կյանքն իրենց, աղբյուր կանեն,
Ու մեր սիրտց դառած ջրվեժ,
Կփշրվեն ժայռերի մեջ...

— Օտար սարե՛ր, ձեզ չե՛մ երգի
Մինչ լըողաք փայլով ծեղի,
Մինչ սարերի հետ մեր հասակ
Չգառնաք մի սիրտ շղթա,
Հիմա կուզեք լա՛ցնք իմ դեմ,
Կուզեք անգունդ բացեք իմ դեմ,
Ես սեր կտամ մեր սարերին,
Սիրտս հենել եմ մեր ժայռերին...

— Մեր սարերի հովեր, ո՛ւր եք,
Եկեք պանդուխտիս համբույրեք,
Սիրտս մատաղ մեր կայծակին,

Մեր հավերժին, արժանազին,
Մեր շրվեժի սիրտ երգին,
Երազներին տիեզերքին...
Մի րոտ կտամ մեր կայծակին,
Մեր հավերժին, արժանազին
Որ սարերից էլ վեր տանին,
Որ դարերից էլ վեր տանին,
Այնտեղ, ուր փառքն է ոսկեշող
Սովետական Հայաստանի:

1943, հուլիս

Թավրիզ

Խ Ա Ռ Ն Ե Ր Գ Ե Ր

ԱՐՈՎՅԱՆՈՒՄ

Կարծես սրտիս, երկնից խնդուն,
Արեւ աշեր վայր ընկան,
Ոչ, ես տեսա Արովյանում
Իմ հայրենի աղջկան:

Կարծես սրտիս, թախծոտ ու որբ
Դալուկ աստղեր վայր ընկան,
Ոչ, հիշեցի, այն հեռավոր
Լացն էր պանդուխտ աղջկա:

— Մի լա, քույրիկ, մի լա անհույս,
Իմ սրտում մի հեկեկա,
Այնտեղ բացվեց վառ արշալույս,
Անցավ դիշերն իմ երկար,

Ես էլ քեզ պես, քույրիկ անուշ,
Պանդուխտ էի, տուն եկա...

Երևան, 1947

Ե Ր Գ

Հեռու, ամայի
 Երկրում, հենց հիմա
 Կա մի հայ պանդուխտ
 Աղջիկ մերձիմահ.

Ուղարկել է դիր,—
 «Հայրենիքից իմ
 Ինձ վարդ ուղարկիր,
 Որ ես չը մեռնիմ...»:

Բայց ինչ անեմ, ա՛հ,
 Քաղում եմ, ահա՛,
 Լալիս է հիմա
 Վարդը վշտահար.

— Մի՛ պոկիր, տղա,
 Չեմ ծաղկի նորից,
 Ա՛խ, մի՛ բաժանի
 Դու ինձ իմ մորից...

— Մի՛ լա,—Ասի ես
 Ալ վարդին անուշ,—
 Նա էլ, օ՛, քեզ պես
 Մի վարդ է քնքուշ,

Նա էլ մեր պայծառ
Մորն է արժանի,
Ինչո՞ւ մահը չար
Նրան բաժանի:

Երբ հասնես, ասի,
Կսեղմի կրծքին,
Կըդաք միասին
Ձեր մոր մոտ կրկին...

Երևան, 1947

Սրախ ծաղկոցում երգերս են փթթում,
Ե՛կ, իմ սիրելի, քեզ կրծքիս սեղմեմ,
Վա՛յ նրանց, որոնք մենակ են պտտում,
Ե՛կ, իմ սիրելի, քեզ կրծքիս սեղմեմ:

Զունեմ հո անթիվ դռնարներ ու պանձ,
Իմ սրտի մեջ է հայրենիքս ամբողջ,
Աշխա՛րհն ազա՛տ, երջանիկ մարդկանց,
Ե՛կ, իմ սիրելի, քեզ կրծքիս սեղմեմ:

Երևան, 1949

ՆԵՐՇՆՁՄԱՆ ՊԱՅԻՆ

(Կրկնած Ուրմիս լճի վրա գիշերով)

Սպասի՛ր, ալիք, գեղանի ալիք,
Ո՞ր ես հեռանում, շրերին ձուլվում,
Թող շողա՛ խրոխտ բաշղ պանծալի
Քո փշրվելով սիրտս է փշրվում:

Այդպես քո նման դեռ մի չերգված երգ
Կորչում է անափ օվկիանում մտքիս,
Եվ այստեղ ո՛չ մի, ո՛չ մի բարի ձեռք
Չի՛ կարող նրան վերադարձնել ինձ,

Մինչ կտա նրան, գեղանի ալիք
Ինձ հայրենիքըս, իմ մայրըս բարի...

1941

ՎԵՐՋԻՆ ԵԱՄԱԿ

Ինձ լքում էիր... ես չգիտեի,
եվ գրում էիր կարգաս, կնեռես,
Կոտրան թեերըս, քեզ ո՞նց նեաեի
Ինչպես մի օտար իմ սիրող սրտես...

Սիրտըս հրդեհվեց, նամակդ առի
Ու տվի վերջին պաղիկը շրթես,
Վերջին նամակդ էլ համբույրով վառի,
էն վերջին բոցն էր, որ ելավ սրտես...

Թավրիզ, 1934

Հովհաննես Շիրազի

Տեսա քո մորը, Շիրազ,
Տեսա մայրիկին քո ծեր,
Բալիդ համար քո սիրած,
Ալվան գուլպա կգործեր:

Ու աչքերին նայեցի,
Պայծառ էին նրանք դեռ,
Եվ հավատա, չը ուեսա
Այնտեղ վշտի ոչ մի թել:

Բայց հիշեցի մայրիկիս,
Որ հեռավոր պանդուխտ է,
Հեռու իմ նոր բալիկից,
Ծոր աշխարհ էլ չի մտել:

Շիրազ, մորըս հիշեցի,
Աչքերի մեջ վշտի թել,
Այդ թելով երգ հյուսեցի,
Ա՛խ, նա շատ է կարոտել...

Երևան, 1947

ՄՐԳԱՀԱՍԻ ԵՐԳԸ

Մրգահաս է. ճամպին խնդուն վեր է տանում այգիները,
Ոսկեհատիկ վազերի տակ կյանք է բուրում մեր հողն անուշ,
Երջանկության երգեր ունեն Հայաստանում այգիները,
Քաղցր է բերքը համայնական, հախինթի պես խաղողն անուշ:

Թե ուզում ես սերն հայրենի քո՝ էլ լինի ջերմ ու հասուն,
Թե ուզում ես քեզ էլ հիշեն երգիչները մրգահասում,
Ա՛ռ զամբյուղը այգի մտի՛ր, տե՛ս, վազերն էլ երգ են ասում,
Հնգամյակի սիրո համար պայծառագե՛մ քաղողն անուշ:

Քաղի՛ր, ընկեր, լույս դալիբին մոտենում ես դու ժամեժամ,
Քաղի՛ր, ընկեր, սի՛րտս քաղիր, նա քեզ հետ է միշտ, անբաժան,
Քաղենք, երգենք մրգահասը, որ ալ գինուն լինենք արժան
Սովետական խնդուն կյանքի ոսկեբերան թասովն անուշ:

Երգ իմ, դո՛ւ, էլ նման եղիր Հայաստանի վառ ողկույզին,
Բառըդ քաղցրահամ թող լինի, որ լսողիդ սի՛րտը հուզի,
Ժպտա ինչպես ալվան գինի, որ խմողըդ է՛լի ուզի,
Հարսնիքների ծալրն է բացվում աշնան ոսկի թևովն անուշ:

Երևան, 1947

Ե Ր Գ

(Ժուկովսկուց)

Վարդերն են ծաղկում,
Սիրտ, հանգստացի՛ր,
Կփալեն շուտով
Լավ օրեր անծիր.
Զմռան հետ և քո
Թախիծը կերթա,
Սիրտ, կալարդես դո՛հ,
Գեղանի վարդով
Բախտը կը ժպտա:

Վարդերն են ծաղկում,
Սիրտ իմ, հուսա՛ դու,
Կա՛, խոստանում են մեզ
Այլ աշխարհ խնդուն.
Այնտեղ հավերժ վառ
Գարուն է անդին,
Հովտում դրախտավայր
Կյանքը մեզ մի ալլ
Վարդով կը ծաղկի:

Թավրիշ, 1940

Ռ Ո Մ Ա Ն Ս

(Դեկլիգից)

Գեղեցիկ օր, բախտավոր օր,

Ե՛վ արև, ե՛ս եր.

Փայլեց սիրտն իմ նորից նոր,

Էլ չկա՛ ստվեր:

Զարթե՛ք, դաշտ ու պուրակ բազում,

Կյա՛նք, հրդեհվի՛ր ու եռա՛,

Ի՛մն է նա, ի՛մն է նա,

Այդ ինձ իմ սիրտն է ասում:

Պատուհանիս դեմ պտտեղ ծիծեռ,

Ի՛նչ ես երգում դու աղատ,

Գարնան հետ դու կանչում ես սե՛ր,

Թե դարուն երգում, ասա՛.

Բայց ո՛չ ինձ մոտ, առանց քեզ, մենակ

Երգչի սերն է վառ, հասուն,

Ի՛մն է նա, ի՛մն է նա,

Այդ ինձ իմ սիրտն է ասում:

Քավրիզ, 1943

Ծ Խ Ա Խ Ո Տ

(Պոլեմակից)

Ծխի՛ր, ծխախոտ իմ, վերացիր
Ծխամորճիցս հաճույքով,
Ամպիկներով տարածիր
Բուրիչ հոտըդ քո ծխով:
Ոնց պարսկին քաղցր է ղալան
Կամ օշարակին անուշ,
Հոգուս դու քաղցր ես այնքան,
Հեղանա՛ղ, թեթև մշուշ...
Զրկեց բռնակալն ինձ կյանքից,
Պատվից և ազատ կամքից,
Բայց ծխում եմ նրա քինու,
Ծխախոտս, քեզ ոնց հնում.
Ծխում և խորհում.—Ոնց մաշվում ես
Ծխախոտ, իմ ծխամորճում,
Այնպես ինձնում մոխրանում է
Վիշտն օրհասի և կորչում...
Դեհ, ծխվի՛ր, սիրավիր անհունը խոր,
Ծխով ալիքավոր և ախորժ,
Եվ թե կարելի է, օ՛, անհետ տար
Քեզ հետ և կյանքն իմ անվերադարձ...

Բավրիդ, 1944

(Նեկրասովից)

Երեկ էր, ժամը վեցին,
Մտա Պարմանի շուկան,
Ուր անխիղճ մտրակեցին
Մի գեղացի աղջկա...

Չէ՛ր ճկում ցավից նա իր,
Մտրակն էր շաշում ազատ,
Մուսայիս ասի.—Նայի՛ր,
Նա քո քույրն է հարազատ...

Թավրիշ, 1942

ԲՈՎԱՆՊԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Խմբագրության կողմից

52
3

ՀԱՅՐԵՆԻՔՈՒԹՅՈՒՆ

Երդում	5
Լենինի արձանի առջև	8
Անապատում ծնվեցի ես	9
Սոնետ	10
Հայրենիքիս	11
Աղատ հայրենիք...	12
Արարատը շողում է	13
Սեր լինարեցի...	14
Քաղցր է պտտել...	15
Երգ նոր տան քառին	17
Երեանի փողոցներում	19
Դեռ մի օրական բալիկիս	20
Դավիթ բեկի բերդից	21
Ջանգեղուրի եղնիկին	22
Խուստուպա սարը	23
Հասկեր	24
Անապատներից...	25
Երազիս նորեն...	26
Հեռու օտար մի երկրում	27

ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ ՊԱՏՆԵՐԱԶՄԻՆ

Կովկասյան լեռներում	29
Ազատություն	31
Անմահ ժպիտով...	33

ՀԱՅՐԵՆԱԲԱՂՋԻ ԵՐԳԵՐ

Մի վշտանա, սայրիկ...	34
Թախծում էի...	35
Անսիրտ ալյս երկրում...	36

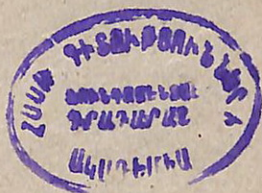
Բնական օտար...	37
Տոնածառ	38
Դու չես հասկանա	39
Հավերժություն	41
Չեղ ինչ երգեմ...	42

ԽԱՌՆ ԵՐԳԵՐ

Արուլյանում	44
Երգ	45
Արտիս ծաղկոցում...	47
Ներշնչման պահին	48
Վերջին նամակ	49
Տեսա քո մորը...	50
Մրգահասի երգը	51

ԹԱՐԳԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Երգ (ժողովական)	52
Ռումանս (Դեմիտրից)	53
Միաստոտ (Պոլեմակից)	54
Երեկ էր... (Եկերաստովից)	55

Պատ. խմբակիւր Ս. ԼԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ
Տեխ. խմբակիւր Ի. ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ

ՎՖ 03580 Պատվեր № 376, Տիրած 3000, տպ. $3\frac{3}{4}$ մամ, հեղ. $1\frac{1}{2}$ մամ.

Հանձնված է արտադրութեան 27/VI 1947 թ.

Ստորագրված է տպագրութեան 25/IX 1947 թ.

ՀԾՍՈՒ Մինիստրների Սովետին Կից Պոլիգրաֆ. Հրատ. և Վարչութեան
№ 3 տպարան, Երևան, Արաբկերդյան փ. 65, 1947 թ.:

ԳԱՍ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

220028410

ԳԻՆԸ 2_Ռ.

